

Çığır Dergisi

Atatürk dönemi dergicilik faaliyetleri ve Çığır Dergisi.

Çığır Dergisi Ankara’da 1933’te “Gençlik Dergisi” olarak yayın hayatına başlamıştır. Derginin sahibi ve başyazarı olan Hıfzı Oğuz Bekata yirmi iki yaşında bir genç olarak Çığır Dergisini 1948 yılına kadar ayakta tutarak 193 sayı çıkarmasını başarmıştır. Atatürk Türkiye’sinde bir genç olarak devrimleri ve Türk milliyetçiliğini canlı tutmak için ateşli yazılar kaleme almıştır. Ayrıca dergide dönemin gazetecileri ile aydınlarının da yazar kadrosunda yer alması derginin önemli derecede tiraj yapmasını sağlamıştır. Böyle bir derginin tarih sahnesinde yer almasına katkı sunan Hıfzı Oğuz Bekata’nın hayatına değinmekte fayda vardır.

Hıfzı Oğuz, 17 Mart 1911’de Ankara’da müderris Bekir Sıtkı Bey’le Atiye Hanım’ın oğlu olarak dünyaya gelmiştir. Soyadı kanunu çıktığında babasının ve annesinin isimlerinin ilk harflerini birleştirerek oluşturduğu “Bekata” soyadını almıştır. Hıfzı Oğuz babasını altı yaşındayken kaybetmiş ve zor bir çocukluk dönemi geçirmiştir. Hıfzı Oğuz, ilkokulu Ankara Cumhuriyet İlkokulunda okumuş, orta ve lise eğitimini Ankara Lisesinde sürdürmüştür. Buradan 10. sınıfta ayrılmak zorunda kalmış, 11. sınıfı Bursa Lisesinde tamamlayarak, mezun olmuştur. Yükseköğrenimini ise Ankara Hukuk Mektebinde yapmıştır.

Hıfzı Oğuz, Nisan 1928 tarihinde daha lise 9. sınıftayken eski harflerle “Gençlik” adlı dergiyi çıkarmış ve ilk sayısında derginin kapağında Atatürk’ün portre fotoğrafı yer almıştır. Derginin başlığının altına “okumak asil ve yüksek bir ihtirastır” sözü ile eğitimin önemine vurgu yapmıştır. Hıfzı Oğuz’un lise yıllarında çıkardığı diğer dergi ise “Mehtap” isimli dergidir. Bu dergide de ilk çıkardığı dergi gibi uzun soluklu olmamıştır. Fakat 1920’li yılların Türkiye’sinde bir lise öğrencisi olarak dergi çıkarmaya gayret göstermek başlı başına bir başarıdır. Hıfzı Oğuz, Bursa Lisesine gittikten sonra 11. sınıfta burada çıkan “Yeşilyurt” gazetesine yazı ve başyazılar kaleme almıştır. 1933 Ocak ayında “Çığır” dergisini çıkarmaya başlamış ve bu dergiyi 17 yıl yaşatmıştır. Bu arada Ulus, Milliyet gibi ulusal gazetelerde de önemli konular hakkında yazılar yazmıştır. Falih Rıfkı Atay’ın kardeşi Neşet Halil Atay’la birlikte İstanbul’da çıkan “Halkın Dostu” gazetesinin Ankara temsilciliğini yapmıştır.

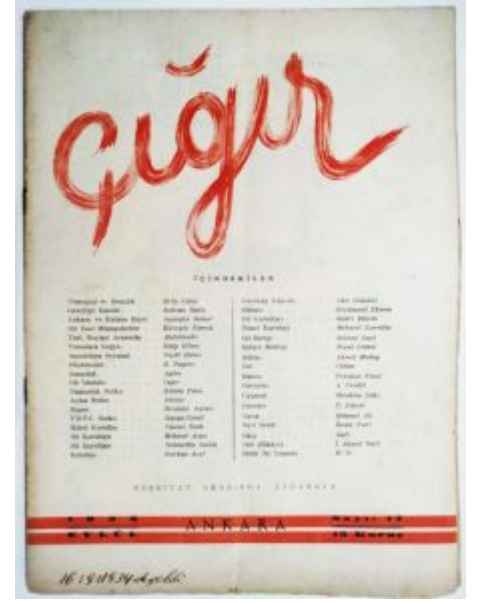
Hıfzı Oğuz Bekata, sadece dergi çıkarıp ve gazetelerde yazılar yazmamış, hatırı sayılır farklı meslek kollarında da faaliyet göstermiştir. Buna göre; İktisat Vekâleti Sanayi Umum Müdürlüğü Tetkik Memuru, İş Dairesi Reisliği İş Müfettişi, Birleşmiş Milletler Ankara Halk Evi Reisi ve Umumi İdare Heyeti Azası, Genç Türk Edebiyat Cemiyeti Kurucu Üyesi ve Genel Sekreteri, İktisat Vekâleti Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü Merkez İstişare Heyeti Azası olarak görevlerde bulunmuştur.

Hıfzı Oğuz Bekata'nın genç yaşta dergi çıkarması, Atatürk ilkelerini ve Türk milliyetçiliğini ön plana alan yazılar keleme alması dikkatleri üzerine çekmiştir. Böyle atılgan ve donanımlı bir Türk genci olduğu için otuz iki yaşında iken 28 Şubat 1943'te Ankara mebusu seçilerek siyasi hayatı başlamıştır. Sırasıyla 28 Şubat 1943 (7. Dönem), 21 Temmuz 1946 (8. Dönem) ve 27 Ekim 1957 (11. Dönem) tarihlerinde yapılan genel seçimlerde Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Ankara Milletvekili seçilmiştir. 6 Ocak 1961-5 Ekim 1961 tarihleri arasında Kurucu Meclis Ankara Temsilcisi, 15 Ekim 1961-12 Ekim 1975 tarihleri arasında ise Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi olarak görevde bulunmuştur. Cumhuriyet Senatosu, Bütçe, Dışişleri, Turizm ve Tanıtma Komisyonları Başkanı, Kuzey Atlantik Asamblesi Türk Grubu Üyesi olarak görev yapmıştır. İsmet İnönü'nün kurmuş olduğu 26. Hükümet'te (VIII. İnönü Hükümeti), 23 Mayıs 1962 tarihinde yapılan kabine değişikliğinde Devlet Bakanı olarak atanmıştır. Yine İsmet İnönü'nün 25 Haziran 1962 tarihinde kurmuş olduğu 27. Hükümet'te (IX. İnönü Hükümeti) Devlet Bakanlığı görevi devam ettirilmiştir. 27. Hükümet'te, 18 Ekim 1962 tarihinde yapılan kabine değişikliğinde İçişleri Bakanı olarak görev yapmıştır.

Evli ve dört çocuk babası olan Hıfzı Oğuz Bekata orta düzey İngilizce ve Fransızca dillerine hâkim olmuştur. Seksen dört yıllık ömrüne dergi sahibi, yazar, şair, gazeteci, devlet memuru, milletvekili ve bakan gibi payeleri ekleyerek 1 Eylül 1995 tarihinde vefat etmiştir.

Ankara’da 1933’te yayın hayatına başlayan Çığır dergisinin ilk sayısının kapağında şaha kalkmış at üzerinde cirit atan bir Türk gencinin resmi yer almıştır. Derginin künyesinde fiyatının on kuruş olduğu ve her ayın ortasında çıktığı bilgisi yer almıştır. Dergi, yayın hayatı boyunca Ankara’da Yeni Gün, Sümer ve Ulus matbaalarında basılmıştır. Merkezi Ankara olan dergi; “Genç Türk Edebiyatı Cemiyeti” yayın organı olarak konumlanmıştır.

Çığır dergisinin sahibi ve yayın müdürlüğünü 46. sayıya kadar Hıfzı Oğuz Bekata üstlenmiştir. 1937’den sonra yazı işleri müdürlüğü mevkiinde Ahmet Fevzi Çakmakçioğlu ismi yer almıştır. Fakat derginin sahibi olarak künyede yine kendisinin ismi yazılmıştır. Dergi ortalama yirmi sayfa olarak çıkmıştır. 18. sayıdan itibaren bir süre 3. sayfadaki tanıtıcı kuşakta “Her Çığır Bir Ufka Gider ifadesi kullanılmıştır. Bir ara bu “Her Çığır Bir Gerçeğe Gider” şeklinde bir değişime de uğramıştır. Hıfzı Oğuz Bey, dergiyi ilk çıktığı zamanlarda yedi bin adet bastırması, örnek sayılarda okuyucuların abone olması için kartvizit koymuş ve bu yolla daha uygun fiyat sunarak geniş kitlelere ulaşmayı hedeflemiştir.

Bir Türk genci tarafından çıkarılmaya başlayan Çığır Dergisinin künyesinde; “Gençlik, Fikir ve Sanat Mecmuası” ifadesi yer almıştır. Dergi bir ara künyesine “Dava Mecmuası” sıfatı da eklemiştir.

Sahibi ve sorumlu müdürü genç üniversite öğrencisi Hıfzı Oğuz için gençlik ve dava kelimeleri o günlerde çok değerli görülmüştür. Dergide yer alan gençlikle alakalı makale, deneme, eleştiri üzerine otuzdan fazla esere imza atmıştır. Bu otuz yazıdan tamamına yakın kısmı da Hıfzı Oğuz için “sistemli bir dava” halini almış olan “toplu ve teşkilatlı gençlik” hakkında yazılar olmuştur. Dergi 1935’e kadar gençler için dava eksenli yazılar kaleme alsada bu tarihten sonra gençlik mecmuası adı altında artık sanat, kültür ve fikir yönü ağır basan yazılar çıkmaya başlamıştır.

Gençlik dışında ilk 14 sayıda (1. Ciltte) köy, tarih, edebiyat, dil, eğitim işlenmiş, bunlara ek olarak, 2. Ciltte gezi, sanat, ekonomi, 3. Ciltte felsefe, ahlak, müzik, psikoloji, sosyoloji, 5 ve 6. Ciltte etnografya alanlarındaki yazılarla Çığır bir kokteyl görünümü vermeye başlamıştır. Örneğin 5. cilt, sayı 56’da Nusret Kürkcüoğlu’nun “Atom Nazariyesinin Bugünkü Vaziyeti” başlıklı bir makale dergi sayfalarında yer almıştır. Bu durum Hıfzı Oğuz Bekata’nın ilk sayılarda övdüğü Çığır Dergisi’nin “sistemli dava mecmuasıdır” ifadesi ile pek örtüşmemiştir.

Çığır’da gençlik merkezli bakış açısının değişmesini başyazılardan da okumak mümkündür. İlk iki ciltte Başyazar Hıfzı

Oğuz bu konuyu işlerken, 3. cilt sayı 31-40 arasında “İlim, Fikir ve Sanatta Ölçü Anarşisi” ve “Türk Münevverinin İstirabı” başlıklı yazılarda çizgisinin dışına taşmaya başlamıştır. Dergi aynı zamanda dönemin aktüel konularını da işleyerek okuyucu kitlesini canlı tutmak istemiştir.

Dergi ilk defa 1934'te özel sayı çıkarmaya başlamış ve bu çerçevede Çığır'ın Nisan-Mayıs aylarına ait müşterek sayısı olarak (12-13) çıkan bu özel nüshanın kapağında, Reşit Galip Bey'in imzalı fotoğrafı yer almıştır. Fotoğrafın altında; “Türk inkılabının örnek adamlarından Dr. Reşit Galip 1892-1934” notu düşülmüştür. Çığır Dergisi, Reşit Galip özel sayısından sonra, kendisine özel sayı tahsis edilmese bile vefat yıldönümünde Celal Sahir Erozan hakkında (1883-1935) Ocak 1936'daki 34. sayısında özel olarak tanıtım yazısı kaleme almıştır. 1937'de dergi Abdülhak Hamid Tarhan özel sayı çıkarmayı planlasa da bu konuda başarılı olamamış, fakat baş sağlığı dileyerek cenazeden fotoğraflarını paylaşmıştır. Reşit Galip, Celal Sahir Erozan ve hatta Abdülhak Hamid Tarhan dizisi, Hıfzı Oğuz Bekata'nın Türkçü ve antikomünist çizgisinde yürüdüğünün somut göstergesi olmuştur.

Çığır Dergisi, 1938'de Atatürk'ün vefatından sonra da yayın hayatına devam etmiştir. Dergi 1948'e kadar 193 sayı çıkararak yayın hayatına devam etmiştir. Çığır Dergisi 1938 sonrası yayınlarında Anadolu eğilimini iyice gün yüzüne çıkarmaya başlamıştır. Bu kapsamda dergide “Köycülük ve Sanat” (sinema, müzik, plastik sanat, edebiyat, tarih, dil, sosyoloji) gibi Anadolu'yu anlatan yazılar kaleme alınmıştır. 1939'daki 7. cildinden itibaren Remzi Oğuz Arık, Samet Ağaoğlu, Ömer Lütfi Barkan ve Ahmed Hamdi Tanpınar gibi milliyetçi aydınlar derginin yazar kadrosunda yer almaya başlamıştır.

Erkan DAĞLI

KAYNAKÇA

ARMAOĞLU, Fahir, **19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)**, T.T.K., Ankara 1997.

COŞKUN Yahya, “Atatürk Dönemi Fikir Hareketleri”, **Tarih ve Gelecek Dergisi**, 5/2 (Ağustos-2019), s. (344-359).

Çığır Dergisi.

DEMİRCİ, H. Aliyar, Çığır Dergisi ve Hıfzı Oğuz Bekata, **Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1995.

ORAL, Mustafa, **Kemalist Cumhuriyet'in İnşası Bir İdeolojik Aygıt Olarak Ülkü Mecmuası**, Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul Mayıs 2016.

TBMM Albümü 1920-1950, I. Cilt, Editör: YILDIRIM Sema, ZEYNEL Behçet Kemal.

TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları No: 1, Ankara 2010.

TOPRAK, Zafer, **Dergiler, Ansiklopediler, Gelişim**, İstanbul 1984.

29/03/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/cigir-dergisi/?pdf=6388> adresinden erişilmiştir